

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Психологічні особливості налагодження подружніх стосунків у
молодій сім'ї

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51(з), напряму підготовки
6.030103 Практична психологія

Тайглер Г.М.

Керівник: Алмашій І.І.

Рецензент: Іванова В.В.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	
1.1 Соціально-психологічна модель сімейних відносин.....	6
1.2 Фактори сімейного благополуччя, стадії і кризові періоди шлюбу.....	11
1.3 Психологічні аспекти конфліктності подружжя	20
РОЗДІЛ II ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПРОЦЕСУ НАЛАГОДЖЕННЯ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ У МОЛОДІЙ СІМ'Ї	
2.1. Організація та процедура дослідження	29
2.2. Аналіз результатів дослідження та їх інтерпретація.....	32
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Актуальність дослідження. Підготовка молодих людей до шлюбу, до майбутнього сімейного життя – невід’ємна частина загальної системи виховання підростаючого покоління. Проте, до недавнього часу вважалося, що молода людина певного віку повністю готова для сім’ї. Тим не менш, соціологічні та педагогічні дослідження переконали нас, що це не так, і тому готовність молодих людей вступати в шлюб і створити сім’ю має бути метою психологічної роботи.

Сім'я - це мала соціальна група, заснована на шлюбі та кровній спорідненості. Члени сім'ї об'єднані емоційними зв'язками, спільністю побуту, моральною відповідальністю, взаємодопомогою. Сімейні взаємини є офіційними за формою та неофіційними за змістом. Психологія сім'ї вивчає закономірності виникнення, становлення й руйнування родини як специфічної малої соціальної групи, умови та механізми її функціонування.

Психологічному аналізу підлягають різні аспекти сімейного життя: витоки утворення сім'ї; формування готовності до шлюбу й подружніх стосунків; загальні тенденції розвитку сім'ї, особливості шлюбно-сімейних міжособистісних взаємин та інші соціально-психологічні проблеми. Психологія вивчає особистісні та соціально-психологічні чинники, що зміцнюють або дестабілізують шлюб. Багато уваги приділяється питанням статево-рольового виховання молоді, формуванню просімейної мотивації, психологічним аспектам сексуальних стосунків, взаємоадаптації шлюбної пари, їхній психологічній сумісності. Чільне місце відводиться дослідженню соціально-психологічних процесів, що відбуваються в сім'ї: сімейна комунікація ті інтеракція, міжособистісна перцепція, рольова диференціація у взаєминах подружжя.

Проблема подружніх стосунків досліджувалася такими вченими як: М.І. Алексєєва, Т.В. Говорун, С.В. Дворняк, В.І. Зацепін, Т.С. Кириленко, С.В. Ковальов, О.С. Кочарян, М.М. Обозова, В.А. Сисенко, Н.В. Гришина, А.Н. Харитонов, Г.Н. Тимченко, які стверджують про наявність кризи в сучасній

українській сім'ї. Ознаками такої кризи є: високий рівень незадоволеності подружнім життям, дисфункційний розвиток взаємин у шлюбі, конфліктність, стійка орієнтація подружжя на розлучення та малодітну сім'ю, нездатність досягти злагоди, зростання кількості розлучень тощо. Під цим кутом зору стає зрозумілим, що сім'я потребує психологічної підтримки та допомоги. Безліч тенденцій, помічених психологами у сфері міжособистісної взаємодії і психології сім'ї, теоретичних припущень, які породжують спектр концептуальних моделей міжособистісних стосунків, свідчать про актуальність осмислення психології сімейних відносин.

Психологічне розуміння сімейних відносин має теоретичне і практичне значення у досягненні благополуччя і стабільності подружніх пар. Очевидна актуальність дослідження й зумовила вибір теми дипломної роботи: «Психологічні особливості налагодження подружніх стосунків у молодій сім'ї».

Об'єктом дослідження є подружні стосунки у молодій сім'ї.

Предметом дослідження є процес налагодження подружніх стосунків молодого подружжя.

Мета дослідження: розглянути психологічні характеристики процесу налагодження подружніх стосунків у молодій сім'ї.

Для досягнення поставленої мети визначені такі **завдання:**

1. Охарактеризувати теоретичні аспекти психології сімейних відносин.
2. Емпірично дослідити психологічні характеристики процесу налагодження подружніх стосунків у молодій сім'ї.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети й вирішення завдань нами були застосовані загальнотеоретичні методи: аналіз і синтез психологічної літератури з проблем дослідження, порівняння, систематизація, узагальнення, інтерпретація наявних теоретичних підходів та емпіричних результатів; емпіричні методи: комплекс психодіагностичних методик, а саме: Методика «Взаємодія подружжя в конфліктних ситуаціях» (Ю.Є.Альошина, Л.Я.Гозман, О.М.Дубровський); Методика «Шкала сімейного оточення»

(С.Ю.Купріяна); Тест-опитувальник «Задоволеність шлюбом» (В.Столін, Т.Романова, Г.Бутенко); Методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» (С.С.Бубнов).

База дослідження. Вибірку склали 29 пар, жителів м. Мукачева. Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані для пошуку і розробки адекватних методів корекції подружніх стосунків у молодій сім'ї.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі нами здійснений теоретичний аналіз та емпіричне дослідження психологічних характеристик налагодження подружніх стосунків у молодій сім'ї.

Аналізуючи психологічні особливості подружніх стосунків, нами було виявлено, що проблема налагодження сімейних відносин є актуальною і важливою темою в галузі психологічної науки. Адже сім'я є одною з найвеличніших цінностей, що створені людством за період свого існування.

Особливості подружніх відносин на різних етапах молодого шлюбу визначаються перетвореннями на психологічному й соціально-психологічному рівнях: зміною рівня любові й симпатії, зниженням довірливості й взаєморозуміння в спілкуванні, поступовим зближенням стилів міжособистісної взаємодії, більш чітким розподілом ролей і серйозних перетворень в ієрархії сімейних цінностей чоловіка й жінки.

На кожному етапі розвитку сім'ї як соціальної системи домінують різні види сімейних проблем, які генерують суперечності та конфлікти. Групу високого ризику становлять молоді сім'ї, які переживають процес формування спільних норм, поглядів і цінностей, який сам по собі є нелегким, тим більше в сучасних складних соціально-економічних умовах, а тому характеризується високим рівнем конфліктності. Важливою причиною конфліктних ситуацій у родині є відсутність сприятливої психологічної атмосфери, яка б забезпечувала реалізацію емоційних потреб особистості, зокрема у знятті напруження, викликаного навчанням, працею, вирішенням проблем, забезпеченні взаєморозуміння, взаємної допомоги та підтримки.

На основі проведеного емпіричного дослідження можемо зробити наступні висновки.

За методикою «Взаємодія подружжя в конфліктних ситуаціях» (Ю.Є. Альошина, Л.Я. Гозман, Е.М. Дубовський) нами було виявлено, що найбільш негативна реакція подружжя виявляється в таких ситуаціях як: проблеми взаємин, спрямованість на автономію, порушення рольових очікувань,

розбіжності в поглядах, прояви домінування одного подружжя над іншим, прояви ревнощів і розбіжності в ставленні до грошей, що може бути пов'язано з тим, що в більшості подружжя незначний стаж сімейного життя, вони досить малий період проживають разом і в них ще не виробились стратегії поведінки у взаємних стосунках.

За допомогою методики «Шкала сімейного оточення» (С. Ю. Купріяна), яка була направлена на оцінку соціального клімату в сім'ї, нами було виявлено, що найбільш важливим для подружжя є незалежність і контроль, що в свою чергу і породжує протиріччя між подружжями, це ми бачимо і по високому показникові по шкалі «Конфлікт». Також спостерігається низький рівень згуртованості, експресивності, що говорить про те, що члени сім'ї не піклуються одне про одного, немає приналежності до сім'ї, злагодженості, з важкістю дозволяється відкрито діяти і виражати свої почуття, що теж є передумовою виникнення подружніх конфліктів, це все може проявлятися через те, що більшість сімей має незначний стаж сімейного життя і отримані результати найбільш проявляються у подружжя сімейний стаж яких становить менше 3-х років, що якраз співпадає із кризами сімейного життя.

Аналізуючи результати за методикою «Задоволеність шлюбом» (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко) нами було виявлено, що більшість подружжя не задоволені шлюбом, про це свідчить досить висока кількість неблагополучних сімей, а це, в свою чергу, може говорити про наявність протиріч, розходження думок, установок, неправильного сприйняття себе і партнера, що породжує конфліктні стосунки між подружжями, це може виникати через те, що більшість сімей мають низький сімейний стаж і ще не пристосувались до спільного життя.

За методикою «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» (Бубнов С.С), ми визначили, що для досліджуваних матеріальний чинник відіграє визначну роль, а також високий соціальний статус і управління людьми, відпочинок і приємне проведення часу, що може засвідчувати про те, що для більшості подружжя основні ціннісні орієнтації

направлені на задоволення власних потреб, що, у свою чергу, може відіграти досить важливу роль у виникненні подружніх конфліктів і бути пов'язаним із низьким рівнем стужу сімейного життя у більшості пар. Також було виявлено, що спілкування, пізнання нового у світі, природі, людині, пошук і насолода прекрасним для більшості подружжя не відіграє великого значення.

За допомогою кореляційного аналізу нами було виявлено найбільш значимі цінності, які сприяють усуненню конфліктів та налагодженню сімейних стосунків у молодій сім'ї серед них можемо відмітити такі як: «Задоволеність шлюбом» і «Любов» свідчить про те, що зі збільшенням почуття любові збільшується і міцність та стабільність сімейних стосунків, а значить, і факт задоволеності подружжя стосунками в сім'ї. Кореляція між шкалами «Активність» і «Прекрасне» відображує взаємозв'язок між способом життєдіяльності подружжя, що відображує рівень спрямованості їх здібностей, знань, навичок, прагнень, концентрації вольових, творчих зусиль на реалізацію нагальних потреб, інтересів, цілей, ідеалів та пошуком і насолодою прекрасним у навколишній дійсності. Також значимим є взаємозв'язок між шкалами «Експресивність» і «Статус», говорить про те, що зі збільшенням рівня вседозволеності відкрито діяти і виражати свої почуття в подружніх відносинах, підсиляться позитивне ставляться до нього з боку оточуючих, сім'ї.

Наявність оберненого взаємозв'язку проглядається між шкалами «Незалежність» і «Милосердя», чим сильніше подружжя буде проявляти незалежність в прийнятті рішень і підкоряння власним бажанням та інтересам і не потребі у зовнішніх вказівок та наказів, ти меншим буде прояв прагнення допомогти кожному, хто має в цьому потребу. Шкали «Задоволеність шлюбом» і «Прекрасне» корелюють між собою цей зв'язок дає змогу говорити нам про те, що зі збільшенням задоволеності шлюбом збільшується почуття й усвідомлення людиною того, що здатне приносити їй естетичну насолоду і задоволення. А також можна відмітити цінність зв'язку між шкалою «Задоволеність шлюбом» і «Любов», яка свідчить про те, що зі збільшенням

почуття любові збільшується і міцність та стабільність сімейних стосунків, а значить, і факт задоволеності подружжя стосунками в сім'ї.

Отже, можна відзначити, що за допомогою емпіричного дослідження нами було виявлено, що більшість причин подружніх конфліктів, які дестабілізують подружні відносини, взаємопов'язані з першим роком спільного життя, адже за результатами дослідження більшість конфліктів виникає між подружжями в яких стаж сімейного життя становить до трьох років – це початкова стадія життєвого циклу сім'ї, на якій відбувається формування індивідуальних стереотипів спілкування, узгодження систем цінностей і вироблення загальної світоглядної позиції подружжя. По суті, на цій стадії відбувається взаємне пристосування партнерів, пошук такого типу взаємин, який би задовольняв обох. Адже в цей період перед подружньою парою стоїть завдання формування структури сім'ї, розподілу функцій між чоловіком і дружиною та вироблення спільних сімейних цінностей. Тому кожна молода подружня пара тією чи іншою мірою зустрічається з незбігом думок, оцінок, переконань чоловіка і дружини з різноманітних питань, що і призводить до виникнення різного роду подружніх конфліктів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у визначенні основних напрямків соціально-психологічного консультування подружніх пар щодо проблеми подолання подружніх конфліктів та налагодження подружніх стосунків у молодій сім'ї.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>